

Chrześcijaństwo a inne religie

Co nas łączy, a co dzieli?

W – 163 18.02. 2017 r.

Prowadzący: Bogumiła Rzepnicka

Bibliografia:

1. Być chrześcijaninem. Teologia dla szkół średnich, red. Rusecki M., Lublin, KUL 2007.
2. Budzik S., Kijas Z., Uniwersalizm chrześcijaństwa a pluralizm religii, Tarnów 2000.
3. Rusecki M. , Teologiczne interpretacje religii niechrześcijańskich, Lublin 1995.
4. Urban J., Dialog międzyreligijny w posoborowych dokumentach Kościoła, Opole 1999.
5. Bukowski K., Religie świata wobec chrześcijaństwa, Kraków 1997.
6. Malherbe M., Religie ludzkości, Kraków 1995.
7. Tworuschka U., Religie świata w dialogu, Poznań 2010.
8. Zdybicka Z. J., Religia i religioznawstwo, Lublin 1988.

CZYM JEST RELIGIA?

Geneza religii

August Comte wyróżnia trzy stadia rozwojowe wiedzy:

- ❖ religia (efekt lęku wobec natury, zachwyty jej przejawami),
- ❖ metafizyka
- ❖ nauka pozytywna

Geneza religii

- ❖ Zygmunta Freuda definiował religię jako kolektywną neurozę. Pogląd Freuda wiąże się z jego materialistyczną i biologiczną teorią człowieka.
- ❖ Religia powstała we wczesnej fazie rozwoju ludzkości, wtedy gdy człowiek nie umiał jeszcze posługiwać się rozumem. Służyła opanowaniu sił przyrody i popędów oraz instynktów drzemiących w ludzkiej naturze.

Geneza religii

W aspekcie badań prowadzonych przez **historię i fenomenologię religii** u podstaw religijności człowieka leży doświadczenie własnej ograniczoności i przygodności. Poprzez religię każdy człowiek wyraża pragnienie **przekroczenia siebie** – doświadczenie transcendencji.

Dlaczego istnieją różnice w poglądach na istotę religii?

1. Religia – akty, zjawiska religijne, fenomen religii to rzeczywistość niezwykle złożona i bogata, wieloaspektowa i wielowarstwowa. Religia jest faktem poszczególnego, jednostkowego człowieka, ale jest również faktem społecznym i kulturowym. Poszczególne religie są złożoną dziedziną kultury – obok nauki, moralności i sztuki.

Dlaczego istnieją różnice w poglądach na istotę religii?

2. Akty religijne są aktami psychicznymi – pewną formą świadomości ludzkiej, która obejmuje różne przeżycia psychiczne: poznawcze, dążeniowe i emocjonalne.
3. Religia jest faktem ontycznym – pewnym sposobem istnienia człowieka, relacją pomiędzy człowiekiem a różnie rozumianym Bogiem

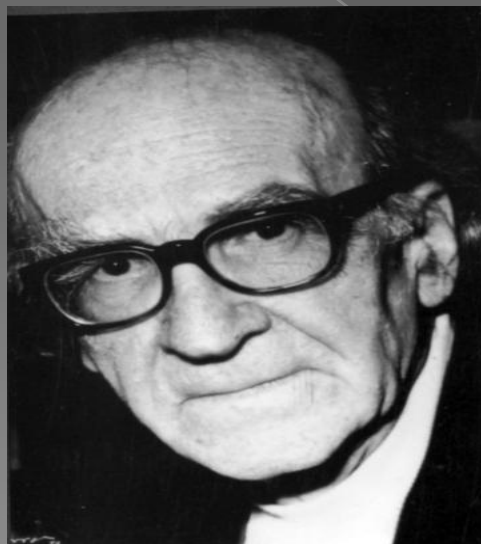

Różne określenia religii

- ❖ Religia to uznanie we wszystkich obowiązkach nakazu boskiego (I. Kant)
- ❖ Religia to świadomość absolutnej prawdy (G. W. F. Hegel)
- ❖ Religia to uczucie współistnienia z Nieskończonym (F. D. E. Schleiermacher)
- ❖ Religia to kult ludzkości (A. Comte)
- ❖ Religia to wytwór ludzkiego pędu do szczęścia (L. A. Feuerbach)
- ❖ Religia to opium ludzkości (K. Marks)

„... zjawisko religijne może być wnikliwie zbadane pod różnymi kątami widzenia, ale najważniejszą rzeczą jest zbadanie zjawiska religijnego samego w sobie, pod kątem widzenia tego, co w nim jest oryginalne i nie dające się sprowadzić do czegoś innego”.

Mircea Eliade

Przedmiotowy wymiar religii

Obecnie najwłaściwszym określeniem przedmiotu religii jest termin **sacrum**.

Swoiste przeżycie wartości religijnej .

Rudolf Otto

Najwyższa wartość , która można uchwycić tylko w akcie wartościowania, czyli w miłości.

Max Scheller

Cechy sacrum

1. *Sacrum* jest transcendencją.

Nie należy do bytów ziemskich, jest rzeczywistością ponadziemską, boską, wieczną i świętą.

2. *Sacrum* nie jest fikcją, lecz rzeczywiście istnieje.

Człowiek nie tworzy przedmiotu religii, lecz uznaje go za rzeczywistość obiektywną.

Cechy sacrum

3. W świadomości człowieka religijnego wartość **sacrum** stanowi **najwyższą kategorię, kategorię bytowej świętości i boskości**, która jest nośnikiem norm moralnych.
4. **Sacrum jest osobą**. Posiada świadomość, rozumność, wolność. Osoba ta jest zdolna do miłości. Ta cecha wskazuje na dialogowy kontakt człowieka z Bogiem.

Religia

Religia może istnieć i być właściwie pojęta, tylko i wyłącznie wtedy, gdy przyjmujemy, że rzeczywistość, która nas otacza jest dualistyczna; tzn. że przyjmujemy istnienie rzeczywistości naturalnej (świata nieożywionego, ożywionego i człowieka) i nadnaturalnej (pozamaterialnej, transcendentnej – jakościowo przewyższającej rzeczywistość świata naturalnego).

Religia – więź człowieka z Bogiem

Łac. **relegere** - odczytać na nowo; „pilne przestrzeganie tego, co ma związek z czcią bogów” (Cyceron).

Łac. **religare** – dosłownie wiązać, ponownie łączyć, spajać; połączenie człowieka z Bogiem, związek moralny człowieka z Bogiem (Laktancjusz).

Łac. **reeligere** – ponownie wybierać, gdyż „zapomnieliśmy o Bogu, ale ponownie obieramy Go jako Pana naszego” (św. Augustyn).

Jest to termin używany w odniesieniu do relacji pomiędzy ludźmi i Bogiem. Każda religia ma strukturę spotkania i dialogu. Jej istotą jest egzystencjalna więź człowieka z Bogiem, mająca charakter totalny i całościowy.

Religia – więź człowieka z Bogiem

Akt religijny nie angażuje jedynie umysłu człowieka (intelektualizm) albo woli (woluntaryzm), uczucia (emocjonalizm). To nie tylko myślenie o Bogu, etyczne działanie czy emocjonalne odczuwanie Boga. Religia angażuje osobistą postawę **całego człowieka, ze wszystkimi jego duchowymi władzami.**

Podział religii ze względu na wiarę w Boga

Religie:

Politeistyczne -
wyznają wiarę w
wiele bóstw

Monoteistyczne –
wyznają wiarę w
jednego Boga

Podział religii ze względu na charakter relacji „człowiek – Bóg”

Religie:

Naturalne -
inicjatorem relacji
jest człowiek

Objawione –
inicjatorem relacji
jest Bóg

Podział religii ze względu na zasięg

Religie:

Etniczne -
plemienne i
narodowe

Uniwersalne

Podstawowe elementy religii:

- ❖ Prawdy wiary
- ❖ Zasady moralnego postępowania
- ❖ Kult
- ❖ Organizacja instytucjonalna

Pojęcia charakteryzujące religię:

- ❖ **Monoteizm** - gr. μόνος monos – jedyny; Θεός theos – Bóg: wyznawanie istnienia tylko jednego Boga; jedynobóstwo.
- ❖ **Politeizm** - gr. πολὺς polys – liczny; Θεός theos – Bóg: wielobóstwo – wiara w istnienie wielu zindywidualizowanych bogów; charakterystyczny dla religii cywilizacji starożytnych oraz wierzeń plemiennych.

Pojęcia charakteryzujące religię:

- ❖ **Henoteizm** - gr. εἷς heis, ἕνός henos – jeden, θεός – theos – Bóg: forma przejściowa religii pomiędzy politeizmem a monoteizmem. W **henoteizmie** uznaje się wielkość wielu bogów przy jednoczesnym wywyższeniu jednego bóstwa.
- ❖ **Deizm** – łac. deus – Bóg: nurt religijno-filozoficzny, którego cechą wspólną jest przekonanie, że racjonalnie można uzasadnić istnienie jedynie Boga bezosobowego, będącego konstruktorem świata rozumianego jako mechanizm oraz źródłem praw, według których ten mechanizm świata działa. Tak rozumiany Bóg nie ingeruje w losy stworzonego świata.

Pojęcia charakteryzujące religię:

- ❖ **Panteizm** - gr. Πάν – wszystko, gr. θεός theos – Bóg: pogląd filozoficzny i teologiczny (niekiedy religijny) utożsamiający wszechświat (lub naturę) z Bogiem lub Absolutem. Neguje istnienie Boga jako istoty rozumnej, głosi zaś przenikanie Absolutu we wszystkie substancje ziemskie.

„Przez substancję rozumiem to, co istnieje samo w sobie i pojmowane jest samo przez się”.

B. Spinoza

Pojęcia charakteryzujące religię:

- ❖ **Ateizm** – gr. ἄθεος – ἄ - a - brak i θεός theos – Bóg: pogląd głoszący odrzucenie wiary w istnienie Boga. W najszerszym znaczeniu jest to brak wiary w istnienie Boga, bóstw i sił nadprzyrodzonych, jako nienaukowych i sprzecznych z rozumem, oraz negowanie potrzeby religii

Pojęcia charakteryzujące religię:

- ❖ **Ateizm** – gr. ἄθεος – ἄ - a - brak i θεός theos – Bóg: pogląd głoszący odrzucenie wiary w istnienie Boga. W najszerszym znaczeniu jest to brak wiary w istnienie Boga, bóstw i sił nadprzyrodzonych, jako nienaukowych i sprzecznych z rozumem, oraz negowanie potrzeby religii

Pojęcia charakteryzujące religię:

- ❖ **Antyteizm** - postawa polegająca na negatywnym nastawieniu oraz **walce** przeciwko teistycznym religiom. Aktywna opozycja względem teizmu. Termin ma swoje uzasadnienie etymologiczne w języku greckim anti – αντί – przeciw i Θεός – Bóg.

Pochodzenie religii – poglądy naturalistyczne

1. Hipotezy gnozeologiczno- przyrodnicze

Wg tego nurtu człowiek pierwotny był alogiczny i dopiero wraz z rozwojem świadomości zaczął doświadczać różnych zagrożeń ze strony przyrody. Religia była sposobem na „obłaskawienie” sił natury poprzez modlitwę. Jej źródłem jest lęk i bezradność. Przedstawiciele: D. Hume, Th. Hobbes, F. Nietzsche.

2. Hipotezy społeczne

Sprawadzają się do poglądu, że religia jest jednym z przejawów życia społecznego, jest jego pochodną. Religia wywodzi się z życia i potrzeb społecznych. W religii ważne miałyby być tylko jej formy zewnętrzne, które służą celom społecznym. Przedstawiciele: E. Durkheim.

3. Hipotezy psychologiczne

Przedstawiciele tego typu hipotez przyjmują, że źródła religii tkwią w psychicznych dynamizmach ludzkiej osobowości. Sprowadzają się do poglądu, że człowiek doświadczając swej ograniczoności, przerzucił realizację swych niespełnionych pragnień w zaświaty, w sferę idealnych wartości i tak stworzył ideę Boga. Przedstawiciele: L. Feuerbach.

4. Hipotezy ewolucjonistyczne

Opierają się na założeniu, że na początku dziejów ludzkości istniał okres bezreligijny. Potem miały powstać pewne pośrednie formy religijne, które z czasem miały doprowadzić do powstania politeizmu, potem politeizm ewoluował ku monoteizmowi. Według tych hipotez proces ewolucji religii ma doprowadzić do monizmu, w którym człowiek stanie się swoim autozbawcą. Przedstawiciele: J. Lubbock, E. B. Taylor, H. Spencer.

Filozoficzno-teologiczna interpretacja pochodzenia religii

Teologia i filozofia religii zakładają, że człowiek ze swej natury jest istotą religijną (jest otwarty i ukierunkowany na transcendencję). To otwarcie i ukierunkowanie bytu ludzkiego ku transcendencji wyraża się w pragnieniu życia wiecznego i pełni szczęścia, które obejmuje wszystkie podstawowe wartości: prawdę, dobro, piękno, świętość, miłość. Źródłem tych wartości dla człowieka jest Bóg.

Filozoficzno-teologiczna interpretacja pochodzenia religii

„Późno Cię umiłowalem, Piękności tak dawna, a tak nowa, późno Cię umiłowalem. W głębi duszy byłaś, a ja się po świecie błąkałem i tam szukałem Ciebie, bezładnie chwytając rzeczy piękne, które stworzyłaś. Ze mną byłaś, a ja nie byłem z Tobą. One mnie więziły z dala od Ciebie - rzeczy, które by nie istniały, gdyby w Tobie nie były. Zawołałaś, krzyknęłaś, rozdarłaś głuchotę moją. Zabłysnęłaś, zajaśniałaś jak błyskawica, rozświetliłaś ślepotę moją. Rozlałaś woń, odetchnąłem nią - i oto dyszę pragnieniem Ciebie. Skosztowałem - i oto głodny jestem, i łaknę. Dotknęłaś mnie - i zapłonąłem tęsknotą za pokojem Twoim.”

Św. Augustyn

Filozoficzno-teologiczna interpretacja pochodzenia religii

„Stworzyłeś nas bowiem jako skierowanych ku Tobie. I niespokojne jest serce nasze, dopóki w Tobie nie spocznie.”

Św. Augustyn

Wiara a religia: znaczenie pojęć

Wiara

Człowiek
wierzący

Wiara a religia: znaczenie pojęć

Religia

Człowiek
religijny

Wiara a religia

Tomasz z Akwinu rozumiał religię jako akt sprawiedliwości, do którego jest zobowiązany człowiek w stosunku do swojego Stwórcy. Aktami religijności są wszystkie postaci kultu, tak zbiorowego, jak i osobistego, w których człowiek wystawia Boga, przeprasza Go za swoje grzechy i uchybienia lub uprasza o łaskę przebaczenia. Wiara zaś to przyjęcia Objawienia, ufne zawierzenie temu, co Bóg powiedział o sobie i o drodze, jaką człowiek ma do Niego zmierzać. Człowiek wierzący jest człowiekiem religijnym, bowiem czci Boga i wychwala Jego Imię, ale człowiek religijny nie musi być człowiekiem wierzącym, i przecie jest takich wielu.

Judaizm

Judaizm – koncepcja Boga

Podstawową zasadą *judaizmu* jest wiara w jednego i jedyne Boga (osobowego, niepodzielnego, będącego bytem niematerialnym, bezcielesnym i wiecznym), będącego Stwórcą świata, ojcem całej ludzkości, opiekunem Narodu Wybranego, surowym, sprawiedliwym i miłosiernym. Bóg ten zawarł z ludem Izraela wieczyste przymierze, obiecując ochronę i pomoc w zamian za podporządkowanie się Jego nakazom. Człowiek powinien oddawać mu najwyższą cześć, a zbawienie może osiągnąć przez modlitwę, pokutę, dobre uczynki i wypełnianie przykazań.

Judaizm – koncepcja Boga

Bóg jest panem historii i sędzią. Na początku objawia się jako Bóg Abrahama, Izaaka i Jakuba. Ów „Bóg ojców naszych” objawia się za każdym razem jednej osobie. Znakiem Jego obecności są również zjawiska nadprzyrodzone (np. krzak gorejący) lub atmosferyczne (błyskawica, powiew wiatru, trzęsienie ziemi). Objawiając się Mojżeszowi ujawnił swe imię: Jahwe – „Jestem, który jestem”. Jest osobą, mieszka w niebie.

Judaizm – koncepcja Boga

Najbardziej podkreślanymi przez judaizm cechami Boga są Jego cierpliwość i miłosierdzie.

„Pan jest miłosierny i łaskawy, nieskory do gniewu i bardzo łagodny”

Ps. 103, 8

רַחֲמוּם וְחַנּוּן אֱלֹהֵינוּ אֲרַךְ אַפַּיִם וְרַב-חַסָּד

Judaizm – koncepcja Boga

WIERZĘ W JEDNEGO BOGA , STWÓRCĘ I
PANA WSZECHŚWIATA, KTÓRY OCZEKUJE
OD LUDZI MORALNEGO POSTĘPOWANIA.

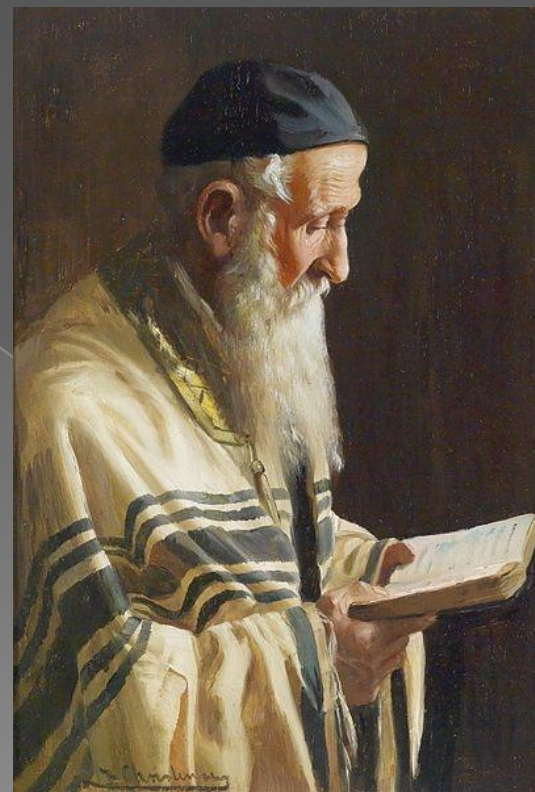
Judaizm – koncepcja Boga

„Słuchaj, Izraelu! Wiekuisty jest naszym Bogiem, Wiekuisty jest jedyny! A będziesz miłował Wiekuistego, Boga twojego całym sercem twoim, i całą duszą swoją, i całą mocą swoją niechaj będą słowa te, które przekazuję ci dzisiaj na sercu twoim! I wpajaj je dzieciom twoim, i rozmawiaj o nich, przebywając w domu twoim, i idąc drogą, i kładąc się, i wstając. I przywiążesz je jako znak na rękę swoją, i niechaj będą jako przepaska między oczyma twoimi. I napiszesz je na odrzwiach domu twojego, i na bramach twoich! I stanie się, gdy słuchać będziecie przykazań moich, które przekazuję wam dzisiaj, abyście miłowali Wiekuistego, Boga waszego, i służyli Mu całym sercem waszym i całą duszą waszą. Dam wtedy deszcz ziemi waszej w czasie swoim, wczesny i późny; i będziesz zbierał zboże twoje, i wino twoje, i oliwę swoją. Dam też trawę na polu twoim dla bydła twego; i będziesz jadł, a nasycisz się. Strzeżcie się, aby nie dało uwieść się serce wasze, abyście nie odstąpili i nie służyli bogom innym i nie korzyli się im. Gdyż zapłonie gniew Wiekuistego na was i zamknie On niebo, i nie będzie deszczu, ziemia też nie wyda plonu swego; a zginiecie rychło z ziemi pięknej, którą Wiekuisty daje wam. I tak przyjmijcie te słowa moje do serca waszego, i do duszy waszej; i zwiążcie je jako znak na rękę waszą, i niechaj będą przepaską między oczyma twoimi. A nauczajcie ich synów waszych, mówiąc o nich, gdy siedzisz w domu twoim, i gdy idziesz drogą, i gdy kładziesz się, i gdy wstajesz. I napiszesz je na odrzwiach domu twego, i na bramach twoich: Aby pomnożyły się dni wasze, i synów waszych na ziemi, którą zaprzysiągnął Wiekuisty ojcom waszym oddać im jak długo niebo nad ziemią. I oświadczył Wiekuisty Mojżeszowi, i rzekł: "Powiedz synom Izraela, a poleć im, aby zrobili sobie frędzle na krajach szat swoich, w pokoleniach swych, i niech dodadzą na frędzlach narożnych nić z błękitu. A niechaj to będzie dla was *cicit*, abyście spoglądając nań wspominali na wszystkie przykazania Wiekuistego, i spełniali je, a nie podążali za sercem waszym i za oczyma waszymi, za którymi się uganiacie. Abyście pamiętali i spełniali wszystkie przykazania moje, a byli świętymi Bogu waszemu. Jam Wiekuisty, Bóg wasz, którym wywiódł was z ziemi Egiptu, aby być wam Bogiem, Jam Wiekuisty, Bóg wasz!"

Judaizm – koncepcja człowieka

- ❖ Człowiek w judaizmie stanowi połączenie prochu i boskości.
- ❖ Bóg w swojej nieskończonej dobroci stworzył człowieka - składającego się z ciała i duszy. Patrząc z perspektywy biblijnej człowiek stanowi **obraz** Boga. Jako stworzenie otrzymał uprzywilejowane miejsce pośród wszystkich stworzeń - jedynie człowiek ma prawo nadawać im imiona.

Judaizm – koncepcja człowieka

- ❖ Judaizm postrzega człowieka w sposób zbalansowany: nie twierdzi, że jest on skażony grzechem pierworodnym, ani nie uważa, że jest z natury dobry. Judaizm uznaje, że człowiek, jako istota obdarzona wolną wolą, ma skłonność zarówno do czynienia zła jak i dobra oraz zdolność do wybierania pomiędzy nimi.
- ❖ Skłonność do czynienia zła jest bardziej naturalna (wynika z przyrodzonego egoizmu) natomiast skłonność do dobra kształtuje się przede wszystkim w wyniku socjalizacji – zaszczepiania w człowieku odpowiednich wartości, które skłaniają go do etycznego postępowania.
- ❖ Każdy jest odpowiedzialny za swoje własne czyny i każdy ma zdolność do bycia człowiekiem porządnym, uczciwym, sprawiedliwym, dobrym. Bóg dokładnie wyraził Swoją wolę w postaci przykazań.

Judaizm – koncepcja zbawienia

- ❖ Koncepcja **zbawienia**, czyli wyzwolenia od grzechu i jego konsekwencji, oraz zmartwychwstania do życia wiecznego, jest obecna w chrześcijaństwie i nie ma odpowiednika w judaizmie.
- ❖ Najbardziej pierwotnym rozumieniem zbawienia (wybawienia) w judaizmie jest ocalenie, czyli uwolnienie od niebezpieczeństw.
- ❖ Zbawienie od grzechu jest zbędne w judaizmie, ponieważ judaizm nie twierdzi, że ludzkość jest napiętnowana tzw. „grzechem pierwotnym” i nie uważa, że ludziom potrzebna jest Boska interwencja, aby uniknąć wiecznego potępienia.
- ❖ Gdy Tora lub inne teksty religijne judaizmu mówią o Bogu jako o Zbawicielu, nie odnoszą się do zbawienia od grzechu, ale mówią o wybawieniu od konkretnych problemów, które dotyczyły Żydów, np. uwolnienia z niewoli egipskiej czy zagrożenia ze strony wrogów.
- ❖ Judaizm nie uznaje wiecznego potępienia i dusze grzeszników będą – według tradycji – podlegały oczyszczeniu przez krótki okres, a tylko dusze największych zbrodniarzy i grzeszników ulegną trwałemu i całkowitemu unicestwieniu.

Judaizm – koncepcja zbawienia

- ❖ Doczesne życie jest najważniejsze. Dlatego dążeniem człowieka powinno być nie czekanie na „świat, który ma nadejść”, ale *tikkun olam* – „naprawianie” istniejącego, realnego świata, w którym żyjemy. Judaizm głosi, że celem istnienia Żydów jest „doskonalenie świata poprzez Królestwo Wszchemogącego” („*L'takken olam b'malkut Szaddaj*”).
- ❖ Stąd charakterystyczna dla judaizmu postawa aktywna wobec życia, stąd intensywne docenianie tego, co jest, ale i również ciągłe nawoływanie do naprawiania, ulepszania, doskonalenia siebie samego i świata.
- ❖ W judaizmie celem człowieka nie ma być „zbawienie”, ale wykorzystywanie wolnej woli do zbliżania się do Boga i czynienia dobra wobec ludzi - **tu i teraz**.

Hinduizm

Hinduizm – koncepcja Boga

W hinduizmie Boga odkrywa się w otaczającym świecie. W hinduistycznej wizji Boga istnieje dużo wyobrażeń i sposobów przedstawiania go tak, że trudno jest mówić o jakimś jednym obrazie Boga. Hinduizm stanowi swoisty konglomerat religijny. Istnieje w nim wiele różnych sekt i systemów, w których widać wznoszenie się od prymitywnego politeizmu, czy nawet ateizmu do uduchowionego monoteizmu lub panteizmu, utożsamiającego Boga ze światem. Zresztą żadne z naszych pojęć nie wyczerpie różnorodności hinduistycznych wyobrażeń tego, co boskie.

Hinduizm – koncepcja Boga

W hinduizmie Bóg często bywa uprzedmiotowiony. Może być czczony w naturze, w słońcu, w kamieniach i drzewach. Jest on również i przede wszystkim obecny w obrazach i bożyszczach, które hindus czci jako bogów. Hinduistyczne wizerunki bóstw są nie tylko symbolami, jak chcą nas niekiedy przekonać współcześni hindusi. Hindus, a przynajmniej większość z nich wierzy w szczególną i fizyczną obecność swego boga w wizerunku.

Mimo tak wielu wyobrażeń i pojęć Boga, można powiedzieć, że część hindusów jest monoteistami, wierzą bowiem w jedyne, odwiecznego władcę świata, którego sługami są wszyscy inni bogowie. Ten Bóg jest łaskawy, kochający i współczujący, nie może jednak zapobiec cierpieniom ludzi w ich kolejnych wcieleniach. Współczucie skłania Go jednak do uczenia ludzi, co powinni czynić, a czego unikać, aby osiągnąć wyzwolenie.

Hinduizm – koncepcja człowieka

Hinduizm traktuje człowieka jako istotę posiadającą luźno ze sobą powiązane dwa pierwiastki:

- ❖ element cielesny, zniszczalny, ulegający ciągłym przemianom
- ❖ element duchowy, stanowiący właściwą jaźń człowieka.

Istota tej koncepcji polega na traktowaniu ciała wyłącznie jako czegoś zewnętrznego w stosunku do jaźni, jako czegoś, co staje się na koniec życia odzieniem użytym, które się po śmierci odrzuca. Pierwiastek duchowy jest uważany za element wieczny i niezmienny.

Hinduizm – koncepcja człowieka

Dla hindusów duże znaczenie ma dharma, która jest ścieżką cnoty. Jest to wieczny porządek lub wieczne prawo ogarniające całą sferę moralności oraz obrządków religijnych, których wypełnienie prowadzi do zbawienia.

System stanów społecznych / stan- warna, co znaczy barwa, od koloru szat noszonych przez członków poszczególnych stanów/ w znacznej mierze określa drogę życia hindusa.

Istnieją cztery podstawowe stany społeczne:

- ❖ Braminów – kapłanów – ubierających się na biało
 - ❖ Kszatrijów – wojowników – kolor czerwony
 - ❖ Wajsjów – kupców i rolników – kolor żółty
 - ❖ Śjudrów – służących – kolor czarny
 - ❖ Pariasi – ludzie nienależący do żadnej kasty
- Zgodnie z tradycją, członkowie poszczególnych kast mają przypisane określone obowiązki i sposoby zachowania.

Hinduizm – koncepcja zbawienia

Podstawową nauką o człowieku i jego wyzwoleniu jest w hinduizmie teza o wędrówce dusz – reinkarnacja, którą przyjmują wszystkie szkoły hinduizmu.

Nauka o wędrówce dusz głosi, że istnieje we wszechświecie wewnętrzne prawo moralne, niezależnie od Boga, które polega na automatycznej odpłacie za wszystkie czyny człowieka. Według tego prawa karmy zarówno dobre, jak i złe czyny domagają się odpowiednio nagrody lub kary.

Hinduizm zatem wskazuje człowiekowi jako cel wyzwolenie od udręk łańcucha wcieleń w kolejne stany istnienia duszy, które mogą być nie tylko w ludziach, ale również w bogach, demonach, a także i w zwierzętach.

Hinduizm – koncepcja zbawienia

Wyzwolenie jest celem życia hindusa. Owo wyzwolenie z kołowrotu wcieleń w hinduizmie możliwe jest za pomocą trzech sposobów, nazywanych też drogami:

- ❖ Pierwszy to droga uczynków.
- ❖ Drugi to sposób poznania intelektualnego, który zdobywa się w czasie studiowania świętych ksiąg i medytacji.
- ❖ Trzecia droga to pobożność, bhakti – droga oddania się umiłowanemu bóstwu.

Buddyzm

Buddyzm – koncepcja Boga

W buddyzmie nie występuje koncepcja Boga osobowego, stwarzającego świat i kierującego jego dziejami. Obecna jest natomiast wiara w “bogów” zamieszkujących sfery niższe i wyższe buddyjskiego wszechświata. Pomagają oni często ludziom, którzy ich przyzywają, czynią dla nich cuda, jednak są nieprzydatni człowiekowi w osiągnięciu jego najwyższego celu, jakim jest nirwana. Sami bowiem są śmiertelni i muszą się odradzać według prawa przyczynowości (“karman”). Wiodą jednak życie pełne harmonii i beztroski na różnych piętrach buddyjskiego obrazu świata. Trwa ono niekiedy miliardy lat w skali ludzkiej. Z tego powodu łatwo popadają w uczucie samowyzwolenia i tracą z oczu potrzebę dążenia do nirwany

Buddyzm – koncepcja człowieka

Człowiek nie jest postrzegany w buddyzmie jako osoba posiadająca świadomość i tożsamość, opisuje go pojęcie „nie-ja” (anatta), coś pozbawionego duszy i bytu. „Ja” czyli samoświadomość to element negatywny, będący przyczyną reinkarnacji. Konsekwencje czynów i wyborów człowieka określane są poprzez prawo dharmy, które kształtuje człowieka w pięciu płaszczyznach (skandha):

- ❖ ciało, zmysły, cielesność
- ❖ uczucie
- ❖ postrzeżenie i wyobrażenie
- ❖ siły napędowe
- ❖ świadomość

Skandhy składają się na jednostkę. Jedynie jej ostatni składnik nie ulega samounicestwieniu. Buddyzm odrzuca fałszywą wiarę w indywidualność, ujawniającą się w takich sformułowaniach jak: „jestem”, „mam”, „moja” (własność).

Buddyzm – koncepcja zbawienia

Droga zbawienia w buddyzmie, czyli wyzwolenia od cierpienia prowadzi przez etapy postępowania określone przez „cztery szlachetne prawdy”. Buddyści mają wypełniać przepisy etyczne, aby uśmierzyć namiętności, zwłaszcza trzy główne: ślepotę, czyli niewiedzę, żądzę i nienawiść, które są przyczynami złego postępowania ludzi i tworzą niepomyślną, złą karmę, czyniąc w ten sposób konieczną nową bolesną egzystencję. W buddyzmie szczególnie podkreśla się potrzebę rezygnacji i wyrzeczenia, bezgranicznego współczucia i życzliwości wobec wszystkich istot żywych oraz tak kształtowania swojego życia, by nie sprawiać nikomu cierpienia.

Buddyzm – koncepcja zbawienia

- ❖ **Pierwsza Szlachetna Prawda o Cierpieniu** "Narodziny są cierpieniem, starzenie się jest cierpieniem, śmierć jest cierpieniem. Smutek, lament, ból, zgrzyota i rozpacz są cierpieniem. Towarzystwo nie lubianych jest cierpieniem, rozłąka z ukochanymi jest cierpieniem. Niemoc uzyskania tego, co się chce, jest cierpieniem. Pokrótkie – pięć skupisk istnienia związanych z przywiązaniem jest cierpieniem."
- ❖ **Druga Szlachetna Prawda o Przyczynie Cierpienia** – przyczyną cierpienia jest pragnienie.
- ❖ **Trzecia Szlachetna Prawda o Ustaniu Cierpienia** – ustanie cierpienia to całkowite zaniknięcie i ustanie, wyrzeczenie się, zaniechanie, wyzwolenie, puszczenie pragnienia.
- ❖ **Czwarta Szlachetna Prawda o Ścieżce Prowadzącej do Ustania Cierpienia** – drogą do ustania cierpienia jest Szlachetna Ośmiostopniowa Ścieżka – właściwy pogląd, właściwe postanowienie, właściwa mowa, właściwe działanie, właściwy żywot, właściwe dążenie, właściwe skupienie, właściwa medytacja

Buddyzm – koncepcja zbawienia

Tak przygotowany buddysta może osiągnąć totalne wyzwolenie od niewiedzy i żądz. Przez medytację i pogrążenie może tak gruntownie przewyciężyć namiętności i tak pogłębić wgląd w naukę buddyjską, że już w tym życiu osiągnie przedsmak zbawienia. W normalnym wypadku zbawienie osiąga się dopiero po wielokrotnych inkarnacjach. Kto przejdzie wszystkie najważniejsze etapy medytacji, staje się przebudzonym i oświeconym, czyli Buddą. "Pierwszy etap uwalnia od żądz, drugi pomaga w koncentracji ducha, który w wyniku usunięcia wszystkich treści myślowych i rozważań osiąga wewnętrzną jedność. Na trzecim etapie przewyciężona zostaje wszelka radość i inne konkretne odczucia, zaś na czwartym zanika nawet uczucie błogości uwarunkowane przez świadomość cielesności i wewnętrzny organ zmysłowy. Wtedy buddysta osiąga niezakłócony spokój ducha – nirwanę.

Islam

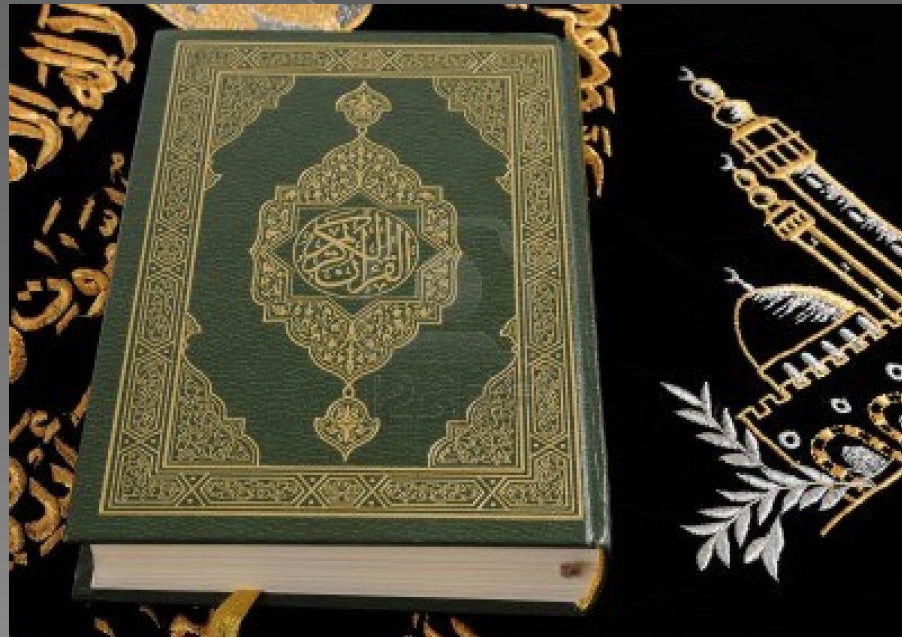
Koncepcja Boga w islamie

Idea Jedyne­go, prawdziwego Boga jest fundamen­talną prawdą wyznawców islamu. Dla mu­suł­ma­ni­na *Allach* jest wszechmocny, jest Stworzycielem i Panem świata; jest do nikogo niepodobny i niczego nie można z Nim porównać. Islam nie pozwala przedstawiać Boga w jakiegokolwiek ludzkiej formie ani ukazywać go jako obdarzającego łaską jakiegokolwiek jednostki albo narody, z powodu ich dobrobytu, siły lub rasy. Stwórca musi mieć inną naturę niż rzeczy stworzone; posiadając tę samą naturę, byłby ograniczony w czasie, więc musiałby zostać przez kogoś stworzony.

Koncepcja Boga w islamie

W islamie głównym źródłem wiedzy na temat Boga jest Koran. Został on uznany przez muzułmanów za dokładne słowo Boga. Głównym przesłaniem Koranu nie jest objawienie Boga (jest on niepoznawalny), ale ukazanie jego woli. Koran wymienia 99 imion Boga, które są równocześnie jego atrybutami.

Koncepcja Boga w islamie

- ❖ **Allach jest bliski**

Koran 2:186

A kiedy zapytają ciebie Moi słudzy o Mnie, to zaprawdę, Ja jestem bliski! Odpowiadam na wezwanie każdego wzywającego, kiedy Mnie wzywa; niech więc oni odpowiedzą na Moje wezwanie i niech we Mnie uwierzą! Być może, oni pójdą drogą prawości!

- ❖ **Allach jest kochający i przebaczący**

Koran 11:90

"Proście o przebaczenie waszego Pana! Następnie nawracajcie się do Niego! Zaprawdę, mój Pan jest litościwy, kochający!"

- ❖ **Allach jest Panem**

Koran 1:2

Chwała Bogu, Panu światów;

- ❖ **Allach jest wszechwiedzący, wszechobejmujący,**

Koran 2:268

Szatan obiecuje wam ubóstwo i nakazuje wam bezceństwo; a Bóg obiecuje wam od Siebie przebaczenie i łaskę. Bóg jest wszechobejmujący, wszechwiedzący!

Koncepcja Boga w islamie

❖ **Allach jest jeden**

Koran 2:163

Bóg wasz - Bóg Jeden! nie ma boga, jak tylko On, Miłosierny, Litościwy!

Koran 5:72

Nie uwierzyli ci, którzy powiedzieli: "Zaprawdę, Bóg - to Mesjasz, syn Marii!" A Mesjasz powiedział: "Synowie Izraela! Czciście Boga, mojego Pana i waszego Pana!" Oto, zaprawdę, kto daje Bogu współtowarzyszy, temu Bóg zabronił wejścia do Ogrodu! Jego miejscem schronienia będzie ogień. A niesprawiedliwi nie będą mieli żadnych pomocników!

Koran 112:1-4

Mów: "On - Bóg Jeden,
Bóg Wiekuisty!

Nie zrodził i nie został zrodzony!

Nikt Jemu nie jest równy!"

❖ **Allach jest Sprawiedliwy**

Koran 4:40

Zaprawdę, Bóg nie wyrządzi niesprawiedliwości nawet na ciężar jednego pyłku. A jeśli to będzie czyn dobry, to On go podwoi i da, ze Swojej strony, nagrodę ogromną

Koncepcja człowieka w islamie

Człowiek jest istotą złożoną z materii (ciała) i pierwiastka duchowego (duszy). Allach stworzył człowieka, jako swoje najdoskonalsze dzieło i ustanowił go swym namiestnikiem (kalifem) na ziemi. Koran opowiada o tym, że Bóg na początku postawił wszystkim swoim stworzeniom jedno pytanie: „Czy Ja nie jestem waszym Panem?” Wszyscy odpowiedzieli, że jest. Ta postawa skrajnego posłuszeństwa i poddania jest cechą charakterystyczną islamu - słowo „islam” jest tłumaczone jako „poddanie się” Bogu (Allachowi). Pierwsi ludzie jednak okazali nieposłuszeństwo swemu Stwórcy dając się uwieść Szatanowi, znanemu pod imieniem Iblis.

Koncepcja człowieka w islamie

Mimo znacznego podobieństwa do opisu Biblii, islam nie uznaje koncepcji grzechu pierworodnego. Człowiek oddala się od Boga bo jest słaby – jest postrzegany jako rozdwojona „istota znajdująca się w nieustannym kryzysie” ponieważ posiada otrzymaną w akcie stworzenia wolną wolę i w związku z tym w każdym działaniu musi nieustannie dokonywać wyboru.

Koncepcja zbawienia w islamie

Islam głosi, że każdy wierzący muzułmanin jest w stanie o własnych siłach czynić to, co właściwe i bez pośrednictwa innych osiągnąć zbawienie (odrzuca zbawcze działanie Boga). Czyni to dzięki Bożemu prowadzeniu, które gwarantuje Koran. Chociaż życie fizycznego ciała ustaje i tylko ono podlega rozpadowi, duchowy element trwa nadal. Znosi on jedyny bagaż jakim jest zasługa lub wina. Muzułmanie wyobrażają sobie śmierć jako przejście do innego pełnego ciągłych nienudzących się rozkoszy miejsca (raj). Karą jest piekło – miejsce, gdzie dusza będzie cierpieła wieczne męki. Podzielają wiarę w zmartwychwstanie ciała.

Opis raju w Koranie

Koraniczne opisy raju zwracają uwagę na olbrzymią przestrzeń, która jest do dyspozycji zbawionych. Ogrody są niczym sady i winnice, w których zorganizowane jest życie mieszkańców. W srebrnych naczyniach, dzbanach i do pełna wypełnionych kielichach podane zostanie im wino, ów trunek, który za życia na ziemi był zakazany. Mieszkańcy raju będą nosili cenne szaty i bransolety ze złota (18:31) oraz srebro i perły. Odpoczywać będą na ozłoconych, zdobionych brokatem dywanach, fotelach i wygodnych łożach (76:13 - 23). Czas umilą im hurysy oraz posługujący piękni młodzieńcy.

Sytuacja kobiety

Problemy interpretacyjne

- ❖ 2:223 Wasze kobiety są dla was polem uprawnym. Przychodźcie więc na wasze pole, jak chcecie, i czyńcie pierwaj coś dobrego dla samych siebie. Bójcie się Boga i wiedzcie, że się spotkacie z Nim! A ty głoś radosną wieść dla wierzących!
- ❖ 4:34 Mężczyźni stoją nad kobietami ze względu na to, że Bóg dał wyższość jednym nad drugimi, i ze względu na to, że oni rozdają ze swojego majątku. Przeto cnotliwe kobiety są pokorne i zachowują w skrytości to, co zachował Bóg. I napominajcie te, których nieposłuszeństwa się boicie, pozostawiajcie je w łożach i bijcie je! A jeśli są wam posłuszne, to starajcie się nie stosować do nich przymusu. Zaprawdę, Bóg jest wzniosły, wielki!
- ❖ 4:15 A wobec tych spośród waszych kobiet, które popełnią wszeteczeństwo, zażądajcie świadectwa czterech spośród was. I jeśli oni poświadczą, to trzymajcie je w domach, dopóki nie zabierze ich śmierć albo też póki Bóg nie przygotuje dla nich jakiejś innej drogi.

Kobieta w Koranie

- ❖ 33:59 O proroku! Powiedz swoim żonom i swoim córkom, i kobietom wierzących, aby się szczerze zakrywały swoimi okryciami. To jest najodpowiedniejszy sposób, aby były poznawane, a nie były obrażane. A Bóg jest Przebaczający, Litościwy!

Stosunek do niewiernych –Koran Wersety miecza – trudność interpretacji

- ❖ 5:33 Zapłataą dla tych, którzy zwalczają Boga i Jego Pośłańca i starają się szerzyć zepsucie na ziemi, będzie tylko to, iż będą oni zabici lub ukrzyżowani albo też obetnie im się rękę i nogę naprzemianległe, albo też zostaną wypędzeni z kraju. Oni doznają hańby na tym świecie i kary bolesnej w życiu ostatecznym

Stosunek do niewiernych –Koran

Wersety miecza – trudność interpretacji

- ❖ 9:29 Zwalczajcie tych, którzy nie wierzą w Boga i w Dzień Ostatni, którzy nie zakazują tego, co zakazał Bóg i Jego Posłaniec, i nie poddają się religii prawdy - spośród tych, którym została dana Księga - dopóki oni nie zapłacą daniny własną ręką i nie zostaną upokorzeni.
- ❖ 9:31 Oni wzięli swoich uczonych w piśmie i swoich mnichów za panów, poza Bogiem, i Mesjasza, syna Marii. A rozkazano im przecież czcić tylko Boga Jedynego. Nie ma boga, jak tylko On! Jakże On bardziej godny jest chwały aniżeli to, co oni Jemu dodają jako współtowarzyszy!

Stosunek do niewiernych –Koran Wersety miecza – trudność interpretacji

- ❖ 8:12 (...) Ja wrzucę strach w serca niewiernych. Bijcie ich więc po karkach! Bijcie ich po wszystkich palcach!"
- ❖ 8:17 To nie wy ich zabijaliście, lecz Bóg ich zabijał. To nie ty rzuciłeś, kiedy rzuciłeś, lecz to Bóg rzucił; aby doświadczyć wiernych doświadczeniem pięknym, pochodzącym od Niego.

Stosunek do niewiernych –Koran

Wersety miecza – trudność interpretacji

- ❖ 8:39 Zwalczajcie ich, aż nie będzie już buntu i religia w całości będzie należeć do Boga." A jeśli oni się powstrzymają... to, zaprawdę, Bóg widzi jasno, co czynicie!
- ❖ 28:58 Ileż miast zniszczyliśmy, których mieszkańcy pysznili się swoim życiem! I oto ich domostwa, po ich odejściu, pozostały nie zamieszkane - oprócz nielicznych. I My, tylko My jesteśmy dziedzicem!
- ❖ 33:61 Przeklęci! Gdziekolwiek się znajdą, zostaną schwytani i zabici bez litości.
- ❖ 9:123 O wy, którzy wierzycie! Zwalczajcie tych spośród niewiernych, którzy są blisko was. Niech się spotkają z waszą surowością.

Stosunek do niewiernych –Koran

Wersety miecza – trudność interpretacji

- ❖ 4:91 Wy znajdziecie innych, którzy będą chcieli żyć z wami w pokoju, i żyć w pokoju ze swoim ludem. (...) A jeśli oni nie odejdą od was i nie zaproponują wam pokoju (...) to chwytajcie ich i zabijajcie ich, gdziekolwiek ich napotkacie. My wam dajemy nad nimi władzę jawną!
- ❖ 5:14 Od tych, którzy mówią: "Jesteśmy chrześcijanami!", wzięliśmy przymierze. Lecz oni zapomnieli część tego, co im zostało przypomniane; My wznieciliśmy wrogość i nienawiść wśród nich aż do Dnia Zmartwychwstania. I niebawem obwieści im Bóg to, co oni czynili.
- ❖ 2:135 Oni mówią: "Bądźcie wyznawcami judaizmu lub chrześcijanami, a znajdziecie się na drodze prostej." Powiedz: "Wcale nie! Idźcie za religią Abrahama prawdziwie wierzącego - hanifa. On przecież nie był z liczby bałwochwalców!,,
- ❖ 9:5 A kiedy miną święte miesiące, wtedy zabijajcie bałwochwalców, tam gdzie ich znajdziecie; chwytajcie ich, oblegajcie i przygotowujcie dla nich wszelkie zasadzki! Ale jeśli oni się nawrócą i będą odprawiać modlitwę, i dawać jałmużnę, to dajcie im wolną drogę. Zaprawdę, Bóg jest przebaczący, litościwy!

Stosunek do niewiernych –Koran

Wersety miecza – trudność interpretacji

- ❖ 2:191 I zabijajcie ich, gdziekolwiek ich spotkacie, i wypędzajcie ich, skąd oni was wypędzili - Prześladowanie jest gorsze niż zabicie. - I nie zwalczajcie ich przy świętym Mecze, dopóki oni nie będą was tam zwalczać. Gdziekolwiek oni będą walczyć przeciw wam, zabijajcie ich! - Taka jest odplata niewiernym!
- ❖ 2:193 I zwalczajcie ich, aż ustanie prześladowanie i religia będzie należeć do Boga. A jeśli oni się powstrzymają, to wyrzeknijcie się wrogości, oprócz wrogości przeciw niesprawiedliwym!

Stosunek do niewiernych -Koran

- ❖ 5:51 O wy, którzy wierzycie! Nie bierzcie sobie za przyjaciół Żydów i chrześcijan; oni są przyjaciółmi jedni dla drugich. A kto z was bierze ich sobie za przyjaciół, to sam jest spośród nich. Zaprawdę, Bóg nie prowadzi drogą prostą ludu niesprawiedliwych!

Wyjątkowość chrześcijaństwa

W chrześcijaństwie można zaobserwować odwrócenie porządku z jakim spotykamy się w różnych religiach i filozofiach. Różne religie i filozofie mówią człowiekowi, co ma czynić aby dostąpić zbawienia. Z kolei chrześcijaństwo wskazuje na to, co dla człowieka zrobił Bóg aby go zbawić. W konsekwencji, Jezus nie wzywał do wiary w Ewangelię i nawrócenia, aby człowiek mógł osiągnąć Królestwo Boże, ale wskazywał, że Królestwo Boże już jest mu dane i w następstwie tego, dopiero, wzywał do wiary w Ewangelię i nawrócenie. Najpierw człowiek otrzymuje zbawienie, a dopiero po tym zostaje wezwany do nawrócenia, przemiany swojego serca.

Ojciec Raniero Cantalamessa, kapucyn, włoski teolog, kaznodzieja Domu Papieskiego

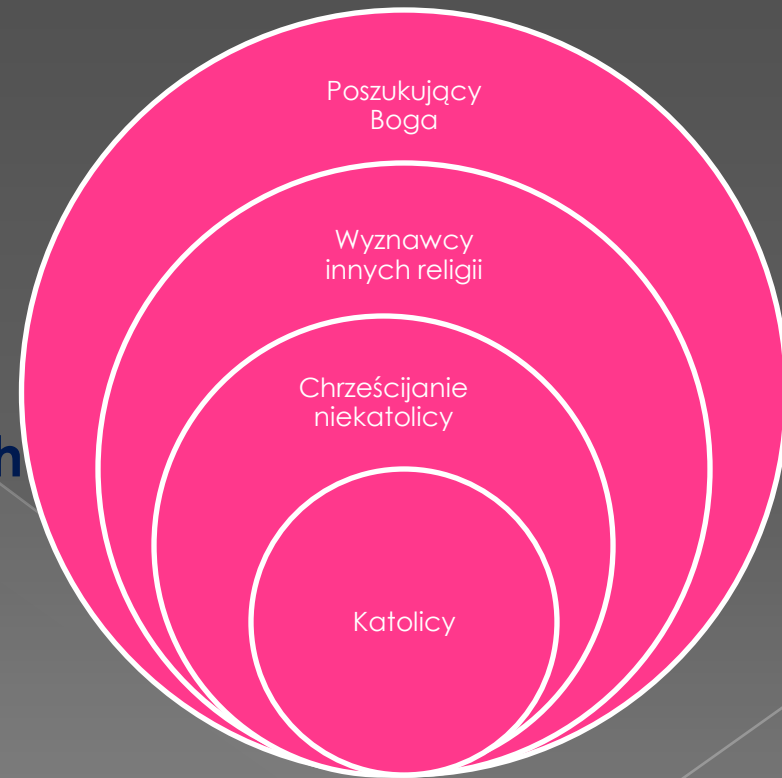
Wyjątkowość chrześcijaństwa

Chrześcijaństwo jest jedyną religią, która ma bezpośrednie doświadczenie Boga.

Nauczanie Kościoła

- ❖ Extra Ecclesia nulla salus – św. Cyprian (ok. 250)
- ❖ KK - Kręgi przynależności do Kościoła
- ❖ KKK 843 „Wszystko, co znajduje się dobrego i prawdziwego w religiach, Kościół uważa za przygotowanie do Ewangelii”.
- ❖ DRN 2 – „Kościół katolicki nic nie odrzuca z tego, co w religiach owych prawdziwe jest i święte. Ze szczerym szacunkiem odnosi się do owych sposobów działania i życia, do owych nakazów i doktryn, które chociaż w wielu wypadkach różnią się od zasad przez niego wyznawanych i głoszonych, nierzadko jednak odbijają promień owej Prawdy, która oświeca wszystkich ludzi”.

Bogumiła Rzepnicka
Konsultant ds. nauczania religii
tel: +86 216-42-17 w. 12
e-mail: b.rzepnicka@odnlomza.pl

